

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μαρτυρία του γιατρού Ισαάκ Ματαράσσο (1892-1958) για το διωγμό των Εβραίων της Θεσσαλονίκης από τους ναζί έχει μεγάλη ιστορική αξία γιατί είναι το πρώτο βιβλίο που δημοσιεύτηκε στα ελληνικά, το 1948, για το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Θεσσαλονίκης.

Ο γιατρός Ματαράσσο διασώθηκε γιατί τον φυγάδευσαν οι αντάρτες του ΕΛΑΣ στο βουνό, όπου προσέφερε ιατρικές υπηρεσίες. Μετά το τέλος της Κατοχής, στην εφημερίδα *Ισραηλιτικόν Βήμα* της Θεσσαλονίκης, τον Μάρτιο του 1946, δημοσιεύεται ένα κείμενο σε συνέχειες για τους διωγμούς των Εβραίων της Θεσσαλονίκης με το αρχικό Μ.,¹ και από τη σύγκριση με το βιβλίο του πιστεύουμε ότι είναι ο συγγραφέας. Μια πρώτη μορφή της αφήγησής του έστειλε στον φίλο του Ασέρ Μωυσή, Θεσσαλονικιό δικηγόρο και λόγιο και στη συνέχεια πρόεδρο των Ισραηλιτικών Κοινοτήτων της Ελλάδας στην Αθήνα, με ημερομηνία Ιανουάριος 1945, η οποία βρίσκεται στο αρχείο του. Ο Ματαράσσο μετακόμισε στην Αθήνα το 1947, και το 1948 δημοσίευσε το κείμενό του σε ελληνική μετάφραση στο τυπογραφείο του ομοθρήσκου του Α. Μπεζέ, στην οδό Πατησίων 11, με τίτλο *Κι όμως όλοι τους δεν πέθαναν... Ο*

1. *Ισραηλιτικόν Βήμα*, «Η Ιστορία της εξοντώσεως ενός λαού. Ο διωγμός των Εβραίων της Θεσσαλονίκης», Από το ημερολόγιο του ομοθρήσκου μας Μ., 1 Μαρτίου 1946, σ. 1.

Έλληνες αναγνώστες μπορούσαν να μάθουν από μια έγκυρη πηγή για τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στη Θεσσαλονίκη την περίοδο των διωγμών των Εβραίων, πληροφορίες για την επιστροφή των επιζώντων, για τα ιατρικά πειράματα, για την τύχη των εβραϊκών περιουσιών μετά τον πόλεμο. Το βιβλίο έγινε γνωστό σε έναν περιορισμένο κύκλο.

Ο Ισαάκ Ματαράσσο πέθανε το 1958. Το βιβλίο του ήταν όλο και πιο δυσεύρετο. Σκεφτήκαμε ότι σήμερα, εξήντα χρόνια μετά την πρώτη έκδοση, έπρεπε να ξαναδημοσιευτεί και να γίνει προσιτό στο ευρύτερο κοινό. Απευθύνθηκα στους κληρονόμους του Ισαάκ Ματαράσσο, τη νύφη του Pauline Matarasso, σύζυγο του γιου του Ρομπέρτου, διακεκριμένη Αγγλίδα ιστορικό, και τους εγγονούς του Antoine και François. Δέχτηκαν πρόθυμα να βοηθήσουν στην πραγματοποίηση της έκδοσης, και μου απέστειλαν συμπληρωματικό υλικό από ανέκδοτα χειρόγραφα του Ισαάκ Ματαράσσο, που μεταφράζονται στο τέλος αυτού του βιβλίου με τίτλο «Αναμνήσεις από το γκέτο». Επίσης ο Antoine Matarasso, που ζει στο Μπρίσμπεϊν της Αυστραλίας, μου έστειλε φωτοτυπία της πρώτης δακτυλόγραφης μορφής του χειρογράφου (1945-1948) στα γαλλικά, που έχει παραδώσει στο εβραϊκό μουσείο της πόλης του. Μια αγγλική μετάφραση που έκανε ο Ισαάκ Μπενμαγιόρ από την ελληνική έκδοση του 1948 έχει δημοσιεύσει ο Steven Bowman.²

Η παρούσα έκδοση ακολουθεί την έκδοση του 1948 χωρίς αλλαγές, όμως χάρη στην οικογένεια Ματαράσσο είναι εμπλουτισμένη με νέο ανέκδοτο υλικό και με μια διεισδυτική

2. Steven Bowman (επιμ.), *The Holocaust in Salonica. Eyewitness Accounts*, Bloch Publishing Co, Νέα Υόρκη 2002. Στο ίδιο βιβλίο δημοσιεύονται οι μαρτυρίες των Γιομτώβ Γιακοέλ και Σολομών Μπαρούχ Ουζιέλ.

εισαγωγή για τη ζωή και την προσωπικότητα του Ισαάκ Ματαράσσο, που έγραψε η ιστορικός Pauline Matarasso, στηριγμένη στις αναμνήσεις της και στο οικογενειακό αρχείο. Τους ευχαριστώ όλους θερμά, και εκφράζω ιδιαίτερα τη συγκίνησή μου που χάρη στη βοήθειά τους, και ιδιαίτερα της Pauline, ο αναγνώστης μπορεί να παρακολουθήσει το έργο και την πορεία ενός εκλεκτού Εβραίου της Θεσσαλονίκης και να διασώσει τη μνήμη του.

Ευχαριστώ το ΚΙΣΕ για τη συμβολή του στην παρούσα έκδοση, και τον διευθυντή των εκδόσεων Αλεξάνδρεια κ. Φραγκούλη που ανέλαβε πρόθυμα την πραγματοποίησή της.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΗ ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ